

Jo-Ivar Holten

Norske frivillige i første slesvigske krig

En analyse av skandinavisme som motivasjon

Bacheloroppgave i Lektorutdanning i historie

Veileder: Anne Engelst Nørgaard

Mai 2020

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Kapittel 1: Teori og metode	4
1.1 Teori.....	4
1.2 Metode	7
Kapittel 2: Historiografi og tidligere forskning	9
Kapittel 3: Historisk bakgrunn	11
3.1 Slesvig-Holstein	11
3.2 Revolusjonsåret 1848.....	11
3.3. Første slesvigske krig.....	12
Kapittel 4: Georg Anton Krohg og studentskandinavismen	14
4.1 Georg Anton Krohg og skandinavismen	14
4.2 Studentskandinavismen og første slesvigske krig.....	16
<i>Kapittel oppsummering</i>	17
Kapittel 5: Løvenskiold og andre norske frivillige.....	18
5.1 L.H.S Løvenskiold og møtet på børssalen.....	18
5.2 Andre norske frivillige	19
<i>Kapittel oppsummering</i>	21
Kapittel 6: Konklusjon	22
Litteratur og kilder	24
Litteratur	24
Trykte kilder.....	25

Innledning

Denne oppgaven handler om norske frivilliges innsats i den første slesvigske krig (1848-1851). Jeg skal undersøke hvorfor norske frivillige deltok i den første slesvigske krig og om skandinavisme kan ha vært en av grunnene til at norske frivillige valgte å delta i krigen. Det kan være flere ulike årsaker til at nordmenn valgte å dra til Danmark for å delta frivillig i den første slesvigske krig. Grunnen til at jeg har valgt å fokusere på skandinavismen i denne oppgaven er fordi skandinavismen var på et høydepunkt på midten av 1800-tallet da den første slesvigske krig ble utkjempet. Skandinavismen var en pan-nasjonal bevegelse som oppsto i de skandinaviske landene rundt 1830-tallet. Selve visjonen i skandinavismen handlet om tettere samarbeid mellom de skandinaviske landene, selv om bevegelsene hadde skiftende og ulike orienteringer.¹

1848 var det store revolusjonsåret i Europa med enorme demonstrasjoner og opptøyer i store deler av kontinentet. I Norge spilte 1848 en mindre viktig rolle enn i andre steder i Europa, men vi trenger ikke å se lengre enn til Danmark for å se hvilken påvirkning dette året hadde på noen europeiske land. I Danmark ble eneveldet opphevet i 1848 og de fikk ny grunnlov året etter.² I tillegg til opphevelsen av eneveldet og ny grunnlov i 1849 brøt det ut borgerkrig i Danmark i 1848. Den første slesvigske krig brøt ut på grunn av uenigheter om hertugdømmene Slesvig-Holstein, dette utviklet seg til en internasjonal krig da Preussen gikk inn for å støtte opprørerne fra Slesvig og Holstein i konflikten. Danskene fikk støtte fra noen få frivillige nordmenn og svensker, der 114 nordmenn reiste for å delta som frivillige i den første slesvigske krig.³

Man kan forsøke å undersøke bakgrunnen til alle som deltok som frivillige i den første slesvigske krig, men dette kan være vanskelig siden det ikke er sikkert at man finner informasjon om alle de frivillige. Dette blir ikke gjort i denne oppgaven på grunn av både tids- og størrelses-begrensinger på oppgaven. Men jeg skal undersøke om noen av de frivillige var påvirket eller hadde et forhold til skandinavismen. På denne måten kan man se om skandinavismen var en medvirkende årsak til at nordmenn deltok som frivillige i den første slesvigske krig. På bakgrunn av dette vil jeg undersøke om skandinavisme kan bli brukt til å forklare norske frivilliges deltakelse i krigen og har formulert denne problemstillingen:

«Hvordan kan skandinavisme bli brukt til å forklare deltakelsen av norske frivillige under den første slesvigske krig?»

For å svare på problemstillingen skal jeg se nærmere på ulike ting. Jeg skal undersøke nærmere hva «skandinavisme» er og hva slags rolle det har spilt i Skandinavia, spesielt med fokus på den politiske skandinavismen på midten av 1800-tallet. Det var på dette tidspunktet at skandinavismen var mest utbredt, spesielt gjelder dette den politiske skandinavismen.

Den første slesvigske krig brøt ut i 1848 og endte i 1851, det vil si når skandinavismen var på sitt mest utbredte og populære. Sammenhengen mellom skandinavismen og den første slesvigske krig vil dermed bli undersøkt i oppgaven. Hovedfokuset vil ligge på om skandinavismen faktisk hadde en påvirkning på norske frivilliges valg om å reise til Danmark for å delta i den første slesvigske krig.

---

¹ Ruth Hemstad, Jes Fabricius Møller & Dag Thorkildsen. Red. *Skandinavismen Vision og virkning*. (Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2018), 10.

² Halvdan Koht, *Revolusjonsåret 1848* (Oslo: Tiden, 1948), 88.

³ Carl Johan Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64* (Kristiania: Steen, 1887), 224.

Det første kapitlet er et teori- og metodekapittel der jeg tar for meg skandinavisme både som begrep, teori og dets historie. I tillegg til dette vil jeg se på skandinavisme i et nasjonalisme-teoretisk perspektiv. Under metodedelen av kapitlet vil jeg forklare hvordan jeg har jobbet og undersøkt kildene under arbeidet med oppgaven. I det andre kapitlet skal jeg ta for meg historiografien, og hva som er skrevet om skandinavismen og den første slesvigske krig fra tidligere. I det tredje kapitlet skal jeg skrive om den første slesvigske krig, revolusjonsåret 1848 og konflikten rundt området Slesvig-Holstein. De to neste kapitlene, fire og fem, er analysekapitler der jeg skal undersøke om skandinavisme kan forklare norske frivilliges deltakelse i den første slesvigske krig. I kapittel fire har jeg valgt å fokusere på studentmøter og et utvalg norske frivillige, mens i kapittel fem undersøker jeg andre norske frivilliges deltakelse og deres forhold til skandinavismen. I det siste kapitlet skal jeg konkludere og oppsummere oppgaven.

Kapittel 1: Teori og metode

1.1 Teori

Skandinavisme er et begrep som har flere ulike betydninger. I dette kapitlet vil jeg derfor se nærmere på skandinavisme som begrep, hvordan det kan tolkes og hvordan skandinavisme som begrep skal brukes i denne oppgaven. Hvordan begrepet har blitt brukt har endret seg med tiden og begrepet ble brukt på en annen måte på midten av 1800-tallet, enn hvordan vi bruker det i dag. Før jeg ser nærmere på skandinavisme som begrep skal jeg først definere Skandinavia. Skandinavia er en betegnelse for de tre landene Danmark, Sverige og Norge. Denne definisjonen fra Store Norske Leksikon er den definisjonen som vil bli brukt i oppgaven.⁴

Begrep som «skandinavisk», «nordisk» og «Norden» ble stadig mer brukt fra slutten av 1700-tallet og utover 1800-tallet som en betegnelse på for mennesker, kunst og litteratur som stammet fra de skandinaviske landområdene. Da Finland tok mer del i samarbeidet mot slutten av 1800-tallet ble også begrepene «skandinavisk» og «nordisk» brukt mer eller mindre synonymt.⁵ I Store Norske Leksikon blir skandinavisme definert som:

«Skandinavisme, bevegelse som oppstod ved midten av 1800-tallet og som arbeidet for et nærmere politisk, kulturelt og praktisk samarbeid mellom de tre skandinaviske landene; det endelige målet var for noen en felles skandinavisk union»⁶

Denne definisjonen fra Store Norske Leksikon er et godt eksempel på at vi i dag bruker begrepet «skandinavisme» som et historisk-analytisk begrep for å beskrive et fenomen som eksisterte på 1800-tallet. Slik begrepet skandinavisme blir tolket i dag henviser det ofte til den politiske skandinavismen som var på sitt største på midten av 1800-tallet. Men dette er ikke den eneste formen for skandinavisme, parallelt med den politiske skandinavismen utviklet det seg en kulturell skandinavisme. Selv om disse to retningene innenfor skandinavisme har ulike formål, deler de flere synspunkt og har samme utgangspunkt. Både den kulturelle og politiske skandinavismen delte en forestilling om at nordmenn, svensker og dansker hadde et spesielt fellesskap. Likhetene i språk, kultur og felles historie var selve fundamentet for dette fellesskapet. Et felles mål for både de kulturelle og politiske skandinavistene var å bevisstgjøre folk om fellesskapet mellom de skandinaviske landene og styrke det.⁷

Den kulturelle skandinavismens mål var å styrke fellesskapet mellom de tre skandinaviske landene gjennom å sette søkelys på det som var felles for Danmark, Norge og Sverige. For tilhengerne av den kulturelle skandinavismen var ikke målet en politisk skandinavisk union, men en forening av kulturene i de ulike landene var målet. Denne kulturelle skandinavismen er typisk for hvordan skandinavisme framsto fra 1864 til 1905.⁸ Den kulturelle skandinavismen har og blitt sett på som en slags svak skandinavisme. Denne skandinavismen var underlegen sammenlignet med Norges, Sveriges og Danmarks egne nasjonalisme.⁹

---

⁴ «Skandinavia,» i *Store norske leksikon*, sist endret 31. oktober 2019, <https://snl.no/Skandinavia>

⁵ Ruth Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning* (Oslo: Akademisk Publiserings, 2008), 16.

⁶ Knut Dørum & Magnus A. Mardal. «Skandinavisme,» i *Store norske leksikon*, sist endret 1. januar 2019, <https://snl.no/skandinavisme>

⁷ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*, 18.

⁸ Ibid: 20.

⁹ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*, 20.

For tilhengerne av den politiske skandinavismen sto ønsket om en politisk union eller et felles kongehus i høysetet. Argumentene bak dette var at de skandinaviske landene ville stå mye sterkere imot truslene fra stormaktene Preussen og Russland. Den politiske skandinavismen sto sterkt fra 1845 og fram til 1864, altså perioden før den kulturelle. Flere politiske skandinavister sto aktivt på for en samlet skandinavisk union. Den politiske skandinavismen fikk et kraftig slag i 1864 da Norge og Sverige ikke hjalp Danmark i den andre slesvigske krig. Det er flere som velger å se på 1864 som slutten på den politiske skandinavismen. Fra 1864 fram til 1905 er det en periode med det noen velger å kalle ny-skandinavisme. Denne skandinavismen var mer lik den kulturelle skandinavismen enn den politiske skandinavismen. Det var viktigere med praktisk skandinavisk samarbeid og skape en felles kultur enn det var å skape en politisk union. Likevel var det noen som opplevde denne typen skandinavisme som konkurrent for ens eget lands nasjonalisme, spesielt nordmenn.¹⁰

Øystein Sørensen har klassifisert den politiske skandinavismen som en sterk skandinavisme, med dette mener han at den politiske skandinavismen var en egen form for nasjonalisme.¹¹ Å se på skandinavisme som en slags nasjonalisme kan være interessant for å få en bedre forståelse for hva skandinavismen var. Rasmus Glenthøj har argumentert for at den politiske skandinavismen er en nasjonalisme, på bakgrunn av Eric Hobsbawms terskelprinsipp. Dette går ut på at en stat må være stor nok både økonomisk, militært og kulturelt for å kunne overleve.¹² En annen tanke kan være å trekke paralleller mellom Benedict Anderssons teori om «forestilte fellesskap» og skandinavismen, siden skandinavismen handlet om å styrke og bygge et skandinavisk fellesskap. Men dette skal ikke bli gjort i denne oppgaven.¹³

Den type skandinavisme som er mest aktuell for min oppgave er den politiske skandinavismen fra rundt år 1840 og fram til rundt 1850. Dette er fordi det er på slutten av denne perioden den første slesvigske krig blir utkjempet. De som sto fremst i kampen for den politiske skandinavismen var nasjonalliberale dansker og deres hovedfokus var i 1830-årene på en fri konstitusjon, og kampen mot sensur. Det var disse danskene som prøvde å gjøre striden om Slesvig til en sak for hele Skandinavia, grunnen til dette var at de innså at Danmark ikke kunne stå imot Preussen og Det tyske forbund alene.

I samme tiår ble forskjellige skandinavistiske studentmøter holdt. Studentmøtene eller studentertog som de ble kalt var viktige for den politiske skandinavismen. Dette var reiser der studenter fra de tre skandinaviske landene samlet seg i ulike byer i Skandinavia, et eksempel er studentmøtet i København i 1845. Disse studentmøtene ble ofte ledet av ivrige nasjonalliberale skandinavister. For mange av studentene som deltok på disse studentmøtene, ble skandinavismen både en kulturell og en politisk bevegelse som besto av både liberalisme og nasjonalisme. Denne politiske bevegelsen og tanken om en skandinavistisk union sto sterkest hos studenter og akademikere i Danmark, Sverige og til dels i Norge.¹⁴

---

¹⁰ Ibid: 22.

¹¹ Ibid: 19-21.

¹² Rasmus Glenthøj, «Skandinavismen som en politisk nødvendighed. Politisk skandinavisme i et teoretisk og komparativt perspektiv,» i *Skandinavismen Vision og Virkning*, red. Ruth Hemstad, Jan Fabricius Møller & Dag Thorkildsen, (Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2018), 231.

¹³ Benedict Anderson, *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (London, Verso, 2006).

¹⁴ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*, 51.

På grunn av at de danske nasjonalliberale forsøkte å gjøre spørsmålet om Slesvig til en viktig kamp for hele Skandinavia, har den politiske skandinavismen i Danmark blitt sett på som egoistisk av for eksempel Julius Claussen, fordi den oppstod gjennom ønsket om å forsvare Danmark. I tillegg til dette har Julius Claussen argumentert for at det slesvigske spørsmål ble skadelig for den politiske skandinavismen, siden den ble til et politisk virkemiddel for de danske nasjonalliberale.¹⁵ Spørsmålet om Slesvig var naturlig nok ikke like aktuelt i Norge og Sverige. I Norge hadde man ikke andre ytre trusler enn de nærmeste naboene Danmark og Sverige, og Sverige var mer opptatt av trusselen i øst, russerne.¹⁶

Likevel ble skandinavismen høyaktuell da konflikten om Slesvig førte til at det brøt ut borgerkrig i 1848 i Danmark om Slesvig-Holstein. Slesvig og Holstein var hertugdømmer under kongedømmet Danmark. Krigen eskalerte senere til en krig mot Preussen og andre forbundsfaller fra Det tyske forbund. For skandinavisere var kong Christian 8. av Danmarks død og borgerkrigen i hertugdømmene en mulighet til å realisere en mulig union mellom de skandinaviske landene. Et ønske var at kong Frederik 7. skulle adoptere den svenske kronprinsen, dette ville føre til en dynastisk samling av de tre skandinaviske landene.¹⁷

---

¹⁵ Julius Claussen, *Skandinavismen. Historisk Fremstillet* (København: Det Nordiske Forlag, 1900), 47.

¹⁶ John Sannes, *Patrioter, Intelligens Og Skandinaver: Norske Reaksjoner På Skandinavismen Før 1848* (Oslo: Universitetsforlaget, 1959), 12.

¹⁷ Morten N. Ottosen «Den dynastiske skandinavismens grobunn og grnser, ca. 1845-1870 i *Skandinavismen Vision og Virkning*, red. Ruth Hemstad, Jan Fabricius Møller & Dag Thorkildsen, (Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2018), 263-264.

1.2 Metode

I denne oppgaven har ulike typer kildemateriale blitt nærlest, undersøkt og tolket for å finne et svar på problemstillingen: «Hvordan kan skandinavisme bli brukt til å forklare deltakelsen av norske frivillige under den første slesvigske krig?». Både primærkilder i form av aviser og sekundærkilder i form av litteratur har blitt brukt for å drøfte og gi et svar på problemstillingen.

For at jeg enklere kan vurdere om noen av de norske frivillige var påvirket eller inspirert av skandinavismen har jeg i oppgaven brukt en definisjon på hva det betyr å være påvirket av skandinavisme. Definisjonen som blir brukt i oppgaven er; de norske frivillige som jeg undersøker i oppgaven må være nevnt i sammenheng med skandinavisme eller skandinavistiske ytringer i kildematerialet som blir undersøkt i oppgaven. Denne definisjonen gjør det enklere å kunne drøfte og undersøke om skandinavismen kan forklare norske frivilliges deltakelse i den første slesvigske krig.

Å bruke aviser som kildemateriale kan være en interessant måte å finne innhold, oppfatninger og tanker fra samtiden om det temaet man skal arbeide med. Ved å bruke nasjonalbibliotekets arkiv og søkemotor blir jobben enklere. Først valgte jeg selv å avgrense tidsperioden jeg søkte innenfor og valgte perioden fra 1. April 1848 fordi det var i denne måneden at den første slesvigske krig brøt ut og til 1. Juli 1848. Dette ble gjort for å begrense arbeidet på grunn av oppgavens størrelse og tidsbegrensing. I tillegg fant jeg raskt interessante artikler som var passende til min oppgave.

Jeg valgte en bestemt avis, *Morgenbladet*, dette valget ble gjort på bakgrunn av lesning av sekundærlitteratur hadde gjort meg oppmerksom på at denne avisen inneholdt artikler som kunne være interessant for min problemstilling. *Morgenbladet* som avis var hyppig brukt av den liberale opposisjonen. For å få finne innhold som var interessant for min oppgave ble søkemotoren på nasjonalbiblioteket brukt. Her ble stikkord som «skandinavisme», «Skandinavia», «Danmark(s) sak», «Slesvig», «frivillige» og «krig» brukt for å finne ønsket informasjon. Noen av treffene kan avvike og søkemotoren treffer ikke alltid hundre prosent, på grunn av at avisene ble trykket med gotisk skrift, noe søkemotoren ikke alltid gjenkjenner. Derfor kan det være en viss feilmargen og det kan være informasjon som jeg ikke har fått med i oppgaven min. I tillegg har jeg vært inne på mediestream.dk som er en søkemotor fra det Kongelige Bibliotek i Danmark for å finne en utgave av *Fædrelandet* som jeg også leste om i sekundærlitteratur. Artiklene og innholdet jeg fant i avisene ble nærlest og tolket og noe av dette ble dermed brukt i drøfting i denne oppgaven.

Sekundærlitteraturen som er brukt i oppgaven er variert og består av både norsk, svensk, dansk og engelsk litteratur. Noe av litteraturen er blitt brukt for å få en forståelse for skandinavismen, samtidig som den er brukt for å få en historisk oversikt over skandinavismen og den første slesvigske krig. Sekundærlitteraturen som har blitt brukt direkte i oppgaven er nærlest og tolket. Senere har litteraturen blitt brukt i både redegjørelser og drøftinger gjort i oppgaven.

Ruth Hemstad sin avhandling *Fra Indian Summer til nordisk vinter*¹⁸ er grunnlaget for teori-kapitlet, men jeg har brukt annen litteratur for å få flere ulike synspunkter. Carl Johan Ankers bok *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*¹⁹ handler om de norske frivillige som deltok i krigen og dette er den eneste kilden jeg har

---

¹⁸ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*.

¹⁹ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*.

som omhandler nordmenn som dro frivillig til Danmark for å delta i krigen, dermed blir dette verket grunnlaget for min oppgave. Denne boken inneholder navnet på 92 av de norske frivillige, mens 22 de frivillige ikke har kjente navn.

I neste kapittel ser jeg nærmere på hva som har blitt skrevet om skandinavisme og den første slesvigske krig i tidligere historisk forskning. I tillegg vil jeg se hva denne tidligere forskningslitteraturen har skrevet om norske frivillige.

Kapittel 2: Historiografi og tidligere forskning

Dette kapitlet skal ta for seg hvordan de ulike temaene i denne oppgaven er blitt undersøkt i tidligere historisk forskningslitteratur. Først vil jeg presentere hvordan skandinavismen har blitt skrevet om i tidligere litteratur, deretter vil det bli presentert hvordan både norske frivillige og den første slesvigske krig er behandlet i forskningslitteraturen.

Skandinavismen er det skrevet en del om i historisk litteratur og man kan finne mange artikler og monografier om emnet. Å finne litteratur om skandinavisme er ikke et problem, det er vanskeligere å finne forskningslitteratur som tar for seg skandinavisme i en helhet. Som Ruth Hemstad skriver er mye av forskningslitteraturen om skandinavisme ofte plassert innenfor nasjonale rammer.²⁰ Eksempler på dette kan være John Sannes sitt verk *Patrioter, intelligens og skandinaver, Norske reaksjoner på skandinavismen før 1848*²¹ og Åke Holmberg sin bok *Skandinavismen i Sverige*.²²

Et av verkene der skandinavismen som helhet blir undersøkt er Julius Claussen sin bok *Skandinavismen: Historisk fremstillet*. Dette verket tar for seg skandinavismen fra 1700-tallet og til etter 1864.²³ Mye av litteraturen om skandinavismen fokuserer på perioden fra rundt 1830 og fram til 1864. Et av de danske verkene som gjør dette, og som er benyttet i denne oppgaven er *Skandinaviske drømme og politiske realiteter* som er skrevet av Henrik Becker-Christensen i 1981.²⁴ Et av de verkene som er skrevet mer nylig er Ruth Hemstad sin avhandling *Fra Indian Summer til Nordisk vinter*.²⁵ Selv om denne boken egentlig omhandler skandinavismen etter 1864, er den oversiktlig og tar for seg skandinavismen midt på 1800-tallet særdeles godt. Av senere litteratur er det verdt å nevne antologien *Skandinavisme som visjon og påvirkningskraft*²⁶ som tar for seg mange ulike deler av skandinavismen der Ruth Hemstad, Jeb Fabricius Møller og Dag Thorkildsen er redaktører. I tillegg til de verkene som er nevnt her, har jeg og benyttet meg av større deler av den mangfoldige litteraturen om skandinavismen i denne oppgaven.

Noe av litteraturen om skandinavisme nevner de norske frivillige som deltok i den første slesvigske krig, men dette er ofte kort og begrenset. Det finnes ikke mye historisk litteratur om de norske frivillige i den første slesvigske krig, den boken som dekker dette best er Carl Johan Ankers verk *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*²⁷ der han kommer med navn på 92 av de norske frivillige, i tillegg til informasjon om noen av dem. Orla Lehman nevner noe om både norske og svenske frivillige i sine etterlatte skrifter. Lehman var en av de ledende skandinavistene i Danmark og dette må tas i betraktning når man bruker litteraturen fra Lehman, som kan være påvirket av hans syn på skandinavismen.²⁸

---

²⁰ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*, 31.

²¹ Sannes, *Patrioter, Intelligens Og Skandinaver: Norske Reaksjoner På Skandinavismen Før 1848*.

²² Åke Holmberg, *Skandinavismen I Sverige. Vid 1800-talets mit* (Gøteborg: Elanders Bocktryckeri Aktiebolag, 1946).

²³ Claussen, *Skandinavismen. Historisk Fremstillet*.

²⁴ Henrik Becker-Christensen, *Skandinaviske drømme og politiske realiteter: Den politiske skandinavismen i Danmark 1830-1850* (Århus, Arusia, 1981).

²⁵ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*.

²⁶ Ruth Hemstad, Jes Fabricius Møller & Dag Thorkildsen. Red. *Skandinavismen Vision og virkning*.

²⁷ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*.

²⁸ Orla Lehmann & H. Hage, *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer* (Kjøbenhavn: Gyldendal, 1873).

Jeg har undersøkt litteratur om den første slesvigske krig for å finne mer om eventuelle norske frivillige, men det virker som at også denne krigen har fått begrenset oppmerksomhet i historieskrivningen sammenlignet med den andre slesvigske krig. Det finnes noe litteratur om den første slesvigske krig slik som for eksempel *Treårskrigen 1848-1851*²⁹ av Johs. Nielsen, men denne boken inneholder heller ikke mye informasjon om de frivillige og om deres motivasjon til å delta i krigen. En annen bok om krigen er Halvdan Koht sitt tyske verk om Norge og Sveriges stilling i konflikten mellom Danmark og Tyskland, denne har ikke blitt undersøkt på grunn av språkbarrieren.³⁰ På bakgrunn av den historiske forskningslitteraturen om skandinavisme og første slesvigske krig fra tidligere, syntes det å være lite forskning på hvorfor 114 norske frivillige valgte å delta i denne krigen. Dette er noe jeg håper oppgaven er med på å belyse.

---

²⁹ Johs Nielsen, *Treårskrigen 1848-1851* (Tøjhuseet, 1993).

³⁰ Halvdan Koht, *Die Stellung Norwegens und Schwedens: Im Deutsch-Dänischen Konflikt, zumal während de Jahre 1863 und 1864: Auf Grundlage neuer Aktenstücke* (Kristiania: Videnskabselskapet i Kristiania, 1908).

Kapittel 3: Historisk bakgrunn

3.1 Slesvig-Holstein

For å forstå hvorfor den første slesvigske krig brøt ut må man se på den historiske bakgrunnen til områdene Slesvig og Holstein. Danmark var en helstat og besto av kongeriket Danmark, hertugdømmene Holstein og Slesvig og hertugdømmet Lauenborg. Slesvig og Holstein var to separate hertugdømmer i en personalunion med kongeriket Danmark. Fra 1815 var hertugdømmet Holstein en del av Det tyske forbund, dette gjaldt ikke for Slesvig, men de to hertugdømmene var likevel historisk knyttet tett sammen. I 1460 ble det inngått en avtale mellom den danske kongen og adelen i Holstein og Slesvig kalt Ribe-privilegiet. Avtalen gikk ut på at de to hertugdømmene skulle forbli i en union for alltid.³¹

Tidlig på 1800-tallet var økonomien i Slesvig og Holstein bedre utviklet enn i Danmark. De fleste som var en del av eliten i hertugdømmene, var ofte tysk-språklige og orientert mot forbundsfellene i det tyske forbund. Et problem var at Slesvig bestod av både tysk- og dansk-språklige. Dansk språk dominerte i de nordlige delene, mens tysk var det dominerende i sør og ble stadig mer vanlig lengre nord, selv om Slesvig aldri hadde vært tysk eller en del av Det tyske riket eller Det tyske forbund.³²

Da det tyske tollforbund ble etablert i 1834 ble Holstein medlem og dette førte til ønsker om økt integrasjon og krav om at Slesvig skulle bli med i tollforbundet. Dette skapte irritasjon blant dansker og slesvigere som orienterte seg mot Danmark. Dansker og de dansk-orienterte slesvigerne, ønsket heller at Holstein skulle forlate personalunionen og at Slesvig skulle integreres tettere med Danmark. På grunn av denne konflikten ble danske liberale til nasjonalliberale. Det dukket opp en motpart som var nasjonalliberale, men de sto på den andre siden og ønsket heller at Slesvig skulle integreres tettere med Holstein og Det tyske forbund.³³ Denne konflikten kom til et bristepunkt i 1848, men hvorfor akkurat i 1848?

3.2 Revolusjonsåret 1848

I innledningen ble revolusjonsåret 1848 kort nevnt. For å få et innblikk i hvordan situasjonen i Europa var på denne tiden vil jeg skrive kort om revolusjonsåret 1848. Grunnen til at store deler av Europa opplevde revolusjoner og opptøyer i 1848 hadde ulike årsaker. En av årsakene var at folk ønsket politisk reform, mens en annen årsak var at folk var misfornøyde på grunn av den økonomiske krisen tidligere på 1840-tallet. Demonstrasjonene og protestene i Frankrike i februar 1848 førte til at kongen, Ludvig Filip, måtte gå av. I kjølvannet av dette ble den andre franske republikken opprettet.³⁴

Nyhetene spredte seg raskt i Europa og mange konservative regimer ble utfordret i løpet av året. I Østerrike måtte Klemens Metternich flykte fra landet, etter mange år som et av regimets mektigste menn. Piemonte-Sardinia fikk en mer liberal grunnlov og i Nederland og Belgia ble stemmeretten utvidet. I de tyske områdene hadde både liberale og mer radikale drømt om en samling av det tyske folk til en nasjon. Den tyske nasjonen skulle bli bygd på felles språk og kultur. Dette er en del av de nasjonalistiske strømningene på midten av 1800-tallet. Medlemmene av Det tyske forbund holdt et parlament i Frankfurt,

---

³¹ Michael Bregnsbo, "Schleswig (-) Holstein 1848: Legitimism, Nationalism, Constitutionalism and Regionalism in Conflict," I *Schleswig Holstein: Contested region(s) through history*, red. Michael Bregnsbo & Kurt Villads Jensen (Odense: University Press of Southern Denmark, 2016), 178.

³² Ibid: 178-179.

³³ Ibid

³⁴ Tore L. Eriksen, *Globalhistorie 1750-1900: En sammenvevd og delt verden (Oversikt over verdenshistorie)* (Oslo: Cappelen akademisk, 2010), 126-127.

der de ikke fikk utrettet stort, men hertugdømmet Slesvig var oppe til diskusjon på Frankfurtparlamentet i 1848.³⁵

I januar 1848 døde Christian 8. av Danmark, den nye kongen Frederik 7. sendte ut et kongelig reskript som innkalte til en grunnlovsforsamling. Danskene var ikke fornøyd med dette reskriptet, og deres krav om en ny og liberal grunnlov ble enda sterkere. Situasjonen rundt Holstein og Slesvig ble igjen sentral i sammenheng med den nye konstitusjonen. I det kongelige reskriptet skulle Slesvig og Holstein være likestilt danskene i en riksforsamling, men dette ønsket ikke de nasjonalliberale danskene. De nasjonalliberale ønsket en felles grunnlov for Danmark og Slesvig. Når nyhetene om februarrevolusjonen i Frankrike nådde Danmark vekket dette både dansker og tyskere. Advokaten Orla Lehmann var en frontfigur for de nasjonalliberale danskene som krevde ny liberal grunnlov og allmenn stemmerett. Han stilte et krav til kong Frederik 7. om en felles dansk-slesvigsk forfatning.³⁶

3.3. Første slesvigske krig

Ikke lenge etter Lehmanns krav til kong Frederik 7. ble en ny regjering utnevnt, og Danmark ble et konstitusjonelt kongedømme. Et år senere, i 1849, fikk Danmark sin nye frie grunnlov.³⁷ Samtidig ønsket folket i Holstein en egen forfatning, sammen med Slesvig. Dermed sto det en dansk-slesvigsk grunnlov mot en holsteinsk-slesvigsk grunnlov. I mars 1848 gikk danske tropper inn i Holstein og krigen var i gang. I starten var krigen en ren borgerkrig mellom danskene på den ene siden, og opprørerne fra Slesvig og Holstein på den andre. Konflikten ble internasjonalisert da prøyssiske tropper gikk inn i Holstein for å støtte opprørerne. Opprørerne og Preussen fikk støtte fra andre medlemstater av Det tyske forbund.³⁸

Da konflikten eskalerte ønsket Danmark hjelp fra sine naboer Sverige og Norge som var i en personalunion, men det var Russland som ble utslagsgivende. Tsar Nikolai 1. av Russland var bekymret for at Preussen skulle øke sin makt i Østersjøen, og han var ikke fornøyd med at de prøyssiske troppene hadde gått inn i Slesvig. Tsaren sendte flere beskjeder til Berlin om at Preussen skulle overgi seg og gi opp krigen. I stedet for at Russland intervenerte i konflikten selv fikk de Sverige til å gå inn i konflikten. Sverige var på denne tiden veldig knyttet til Russland når det kom til utenrikspolitikk. Kong Oscar 1. sendte en styrke bestående av mellom 15000-18000 menn i mai 1848 og svenske krigsskip skulle vise seg i danske farvann og Østersjøen. Men troppene skulle ikke delta i noen stridigheter mot en tredje makts handel eller sjøfart.³⁹ I tillegg til disse norske og svenske styrkene deltok svenske og norske frivillige i krigen. Ifølge Orla Lehmann deltok 357 frivillige, av disse var 243 svenske og 114 norske.⁴⁰ De samme tallene på norske frivillige benytter også Carl Johan Anker i sitt verk om norske frivillige under både første og andre slesvigske krig. Det er disse norske frivillige vi skal se nærmere på i denne oppgaven. Etter krigen mottok både de norske og svenske frivillige en takkeskrivelse fra

---

³⁵ Tore L. Eriksen, *Globalhistorie 1750-1900: En sammenvevd og delt verden (Oversikt over verdenshistorie)*, 128-130.

³⁶ Ibid

³⁷ Bregnsbo "Schleswig (-) Holstein 1848: Legitism, Nationalism, Constitutionalism and Regionalism in Conflict," 182-183.

³⁸ Halvdan Koht, *Revolusjonsåret 1848*, 89.

³⁹ Becker-Christensen, *Skandinaviske drømme og politiske realiteter: Den politiske skandinavismen i Danmark 1830-1850*, 210.

⁴⁰ Lehmann & Hage, *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer*, 368.

Danmark. Denne takkeskrivelsen ble signert av over 44000 dansker og ble sendt for å vise danskenes takknemlighet.⁴¹

I august 1848 ble det inngått våpenhvile som varte helt til kampene blusset opp igjen i april 1849. En ny våpenhvile ble forhandlet fram og inngått i juli 1849, dette endte med at Preussen i juli 1850 måtte trekke seg ut på grunn av press fra stormakter som Russland og Storbritannia. Stridighetene fortsatte selv om Preussen trakk seg ut, men kampene endte til slutt i 1850.⁴²

Etter krigen ble det bestemt at Danmarks grenser skulle være de samme som før krigen brøt ut, og kongeriket Danmark fikk ikke lov til å integrere Slesvig tettere til kongeriket. Den første slesvigske krig gjorde spørsmålet om tettere skandinavisk samarbeid mer aktuelt, enten det var snakk om et forbund eller en union. Krigen hadde vist hvordan det tyske militæret var en trussel mot Jylland og Russlands rolle i konflikten var et bevis på hvor utsatt de skandinaviske landene var geografisk sett. Til slutt resulterte dette i den andre slesvigske krig, i 1864, der Danmark måtte se seg slått av Det tyske forbund med Preussen i spissen.⁴³

---

⁴¹ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 224-233.

⁴² Rasmus Glenthøj, *1864: Sønner af de slagne* (København: Gad, 2014), 204-215.

⁴³ Bregnsbo "Schleswig(-)Holstein 1848: Legitism, Nationalism, Constitutionalism and Regionalism in Conflict," 186.

Kapittel 4: Georg Anton Krohg og studentskandinavismen

4.1 Georg Anton Krohg og skandinavismen

Det viktigste stedet der de skandinavistiske tankene virkelig kom fra var på de ulike skandinavistiske studentmøtene. De danske nasjonalliberale var selvfølgelig de som var mest interessert i å spre budskapet om at det slesvigske spørsmål berørte både dansker, nordmenn og svensker. Menneskene i Danmark som var nasjonalliberale var opptatt av det slesvigske spørsmålet og førte en politikk man kalte det «eiderdanske programmet». Med dette mente man at grensen mellom de tyske og danske områdene skulle gå ved eleven Eideren, som var en elv på grensen mellom Holstein og Slesvig. For å få økt støtte ville de danske nasjonalliberale gjøre dette til et felles skandinavisk anliggende.⁴⁴ En av disse danske nasjonalliberale var Carl Ploug, som kjempet for en ny dansk grunnlov etter norsk forfatning og var i tillegg skandinavist. Ploug var dikter og redaktør i den danske avisen *Fædrelandet*. Avisen var kritisk mot Det Tyske Forbund og argumenterte for en skandinavisk union for å stå sterkt imot Det Tyske Forbund.⁴⁵

I 1843 ble det et skifte i lederposisjonen i den danske skandinavismen, der Carl Ploug ble dets nye leder og ledet danskene i studentmøtet i Uppsala i 1843. Her holdt han en tale om nødvendigheten av en skandinavisk union. Ploug argumenterte for det nordiske folks felles herkomst og historie, og at han fryktet ytre press fra andre makter. I den samme talen sa han at kampen hadde startet i Danmark og knyttet det slesvigske spørsmålet opp mot skandinavismen.⁴⁶ Ploug ble tiltalt av danske myndigheter for det kontroversielle innholdet i talen holdt på dette studentmøtet.⁴⁷

En av de andre ledende personene i den danske skandinavismen var Orla Lehmann. Under studentmøtet i København i 1845 ble det arrangert en stor fest på Ridehuset på Christianborg. Det er noe usikkerhet rundt antallet, men ifølge den offisielle rapporten fra den ledende komiteen skal det ha vært 208 studenter fra Universitet i Lund og 144 studenter fra Universitet i Kristiania som deltok på studentmøtet i København.⁴⁸ Akkurat som Ploug hadde gjort to år tidligere i Uppsala, holdt Lehmann en stormende tale, som førte til reaksjoner fra den danske staten. I talen snakket han om sitt fedreland, det treenige Norden. Lehmann mente studentene på at fremtiden lå i deres hender og at om et eller to tiår ville fedrelandet være deres ansvar. Selve høydepunktet i talen var da Lehmann ba de fremmøtte om å avlegge ed om å være tro mot denne saken. De som var tilstede skulle ha ropt taktfast tilbake «ja,ja!».⁴⁹

Da den første slesvigske krig brøt ut var det flere nordmenn og svensker som innfridde eden som ble avlagt på Ridderhuset i 1845 og reiste til Danmark for å delta på dansk side frivillig.⁵⁰ En av disse frivillige var Georg Anton Krohg som skrev dette i et brev han sendte til sin kone: «*Falder jeg, saa vil Du føle Trøst i Tanken om, at jeg blev mit Løfte tro, og at jeg har gjort, hvad jeg kunde.*»⁵¹ Krohg var en av personene som organiserte

---

⁴⁴ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*, 51.

⁴⁵ Becker-Christensen, *Skandinaviske drømme og politiske realiteter: Den politiske skandinavismen i Danmark 1830-1850*, 99.

⁴⁶ Becker-Christensen: 99-100.

⁴⁷ Claussen, *Skandinavismen. Historisk Fremstillet*, 60.

⁴⁸ Theodore Jorgenson, *Norway's relation to Scandinavian unionism 1815-1871* (Northfield, Minn: St. Olaf College Press, 1935), 117.

⁴⁹ Dag Thorkildsen, «Skandinavismen – en historisk oversikt,» i *Nasjonal identitet – et kunstprodukt?*, (Vol. Nr 5, Nasjonal identitet) red. Øystein Sørensen (Oslo: Norges forskningsråd 1994), 198-199.

⁵⁰ Ibid: 199.

⁵¹ Georg Anton Krohg, *Kjærlighed og Krig i 1848: Breve fra Christian Krohgs Fader Til Hans Moder* (Kristiania: Gyldendal, 1921), 88.

reisen for de norske studentene til studentmøtet i København i 1845. Krohg var skandinavist og jobbet aktivt med å fremme sine ideer og tanker om et samlet Skandinavia. Fra 1848 var han ansvarlig for delen som omhandlet utenriks i den norske avisen *Den norske Rigstidende*. Her skrev han noen innlegg om den første slesvigske krig og noe om hvordan det var å delta i krigen. Ifølge Theodore Jorgenson var flere av disse artiklene var påvirket av Krohgs brennende ønske om et forent Skandinavia.⁵²

Brevet som er nevnt over ble skrevet når Krohg oppholdt seg i Danmark under krigen. I dette brevet beskriver han hvor opprørt han blir når han får høre om kong Oscar 1.s valg om å være nøytral i den første slesvigske krig. Krohg skriver at det sårer han at Danmark må søke fremmed hjelp og at Norge ikke gjør noe som helst. Et annet sitat fra brevet som viser Krohgs ideer om skandinavisme er: «*Det skjønne Haab om Nordens Enighed, om dets Forening begynder at forsvinde.*»⁵³

Krohg var sterkt delaktig i en debatt om skandinavismen som foregikk i norske aviser. Debatten gikk på tvers av ulike norske aviser og den som debatterte mot Krohg og skandinavismen var historikeren Peter Andreas Munch. Krohgs artikler ble publisert i *Den Norske Rigstidende* mens Munchs artikler ble publisert i *Morgenbladet*. I disse artiklene, som ble publisert fra februar 1849 til april 1849, diskuterte Krohg og Munch om både språk, historie og det nordiske folk opphav. Flere meldte seg senere på i denne debatten og skrev artikler i andre aviser.⁵⁴

«De enkelte Folks Selvtændighed er jo et hovedpunkt i den skandinaviske Lære ved Siden af Fordringen om Enhed, og deri ligger aldeles ingen Modsigelse. Derved bliver den nordiske Nationalitet rigere, mangfoldigere og stærkere...»⁵⁵

Dette er et utdrag fra en av artiklene Krohg skrev som motsvar til P.A Munch i debatten. Her kommer Krohgs syn på skandinavismen frem og er et godt bilde på hans ønske om et samlet Skandinavia. Georg Anton Krohg er kanskje det beste eksemplet på at skandinavismen hadde påvirkning på nordmenns frivillige deltakelse i den første slesvigske krig.

Et brev fra en norsk frivillig ble trykket i den danske avisen *Fædrelandet* den 9. Juni i 1848. Deler av dette brevet ble og trykt i *Morgenbladet* 17. juni 1848. I brevet er det skrevet om slaget ved Dyppel mot den «overlegne fiende». En annen nordmann med navnet L.H.S Løvenskiold ble også nevnt i brevet, siden han hadde blitt skutt under kamper i krigen. Løvenskiold falt under disse kampene og i brevet er det uttrykt at man sørger over tapet over en av de norske frivillige som var «varmt begeistret for denne Sag». I utdraget som er på trykk i *Morgenbladet* er en del av brevet utelatt. I denne delen av brevet skrives det om «broderfolket» og at det ikke kan være mulig at Norge og Sverige holder tilbake militærhjelp og ikke kan «svikte Nordens Sag».⁵⁶ Å utelate de mest skandinavistiske delene av brevet kan være sensur *Morgenbladet* har gjort bevisst.

Det viser seg at disse brevene ble skrevet av Krohg og sendt som korrespondentbrev til Carl Ploug. Som nevnt tidligere jobbet Ploug i *Fædrelandet*, og noen av brevene han mottok fra Krohg trykket han anonymt i avisen.⁵⁷ Dette er et bilde på bevisst bruk av

⁵² Theodore Jorgenson, *Norway's relation to Scandinavian unionism 1815-1871*, 152.

⁵³ Krohg, *Kjærlighed og Krig i 1848: Breve fra Christian Krohgs Fader Til Hans Moder*, 88.

⁵⁴ Niri Ragnvald Johnsen, «Skandinavismen og pressen 1848-1864» (Mastergradsavhandling, UIO, 2018), 71

⁵⁵ Georg Anton Krohg, «Svar paa Hr. prof. Munchs antiscandinaviske manifest», *Den norske Rigstidende*, 21. April, 1849.

⁵⁶ «Af et brev fra en norsk frivillig ved Armeen af 7de Juni», *Fædrelandet*, 6. Juni, 1848, 1190-1191.

⁵⁷ «Udenlandske Efterretniger», *Morgenbladet*, 17. Juni, 1848.

⁵⁷ Johnsen, «Skandinavismen og pressen 1848-1864», 113-114.

pressen, der brevene ble brukt til å drive agitasjon, mest sannsynlig for å få norsk-svenske tropper inn i krigen. Det må og sies at Georg Anton Krohg og Carl Ploug hadde vært gode venner siden de skandinavistiske studentmøtene før krigen brøt ut, noe som kan ha vært grunnen til deres samarbeid.⁵⁸

Krohg var skandinavist og trodde på en union bestående av de skandinaviske landene. Dette var nok og en avgjørende faktor for at han valgte å reise ned til Danmark og delta i den første slesvigske krig som frivillig soldat. Orla Lehmann skrev i sine *efterladte Skrifter* at:

«Det vilde imidlertid ikke lade sig gjøre her at nævne de Mange, hvis Tjeneste har en stor moralsk og politisk Værd. Kun én maa endnu særlig fremhæves, en Menig af 10de lette Bataillon, Georg Anton Krohg fra Christiania, den danske Sags varmeste og utrætteligste Ven».⁵⁹

Dette er et godt bevis for hvordan Krohg var, og at han var en sterk forkjemper for skandinavismen. Som Lehman selv skriver må han nevne Krohg, selv om han ikke kan navngi alle som kjempet som frivillig i den første slesvigske krig og hadde en politisk og moralsk verdi.

Selv om Krohg deltok i krigen som frivillig og var skandinavist er det ikke slik at dette kan bli brukt for å representere synet til de 113 andre nordmennene som deltok frivillig i krigen. Et eksempel på dette kan være Jørgen Haasle som skriver i et brev til sin kone: «Min Lønning er 22 β daglig og Brød hver 5te Dag, saa jeg ingen Mangel har». Videre skriver han at kona skal hilse en mann hjemme i Norge og fortelle han at han burde angre på at han ikke reiste.⁶⁰ Dette kan være et bevis på at noen faktisk reiste for å delta i krigen på grunn av økonomiske grunner og for å tjene litt ekstra penger. Andre potensielle grunner for å delta som frivillig i krigen vil bli drøftet senere i oppgaven.

4.2 Studentskandinavismen og første slesvigske krig

I boken *Berättelse om studenttågen till Lund och Köpenhamn sommaren 1845* er det en liste over de norske deltagerne. Hele 144 nordmenn er oppgitt på denne listen. Men som tidligere nevnt er det noe usikkerhet rundt disse tallene. Theodore Jorgenson skriver at 122 unge menn meldte seg på, men at på den offisielle rapporten er det oppgitt 144 navn.⁶¹ Ved å sammenligne disse 144 personene med navnene på de norske frivillige som er skrevet i C.J. Ankers bok om de norske frivillige, kan man se hvor mange som opprettholdt eden som ble inngått under Orla Lehmanns tale i Ridderhuset 1845. 114 norske frivillige deltok i den første slesvigske krig, i Ankers bok er 92 navn nevnt.⁶²

I boken om de norske frivillige finner jeg flere navn som også finnes i listen over de som deltok på studentmøtet i København. Fem av disse er Johan G. de Besche, Gjert T. Gjertsen, Christian L. Budtz, David M. Vogt og selvfølgelig Georg A. Krohg. Det finnes også flere navn som er like, men som enten mangler fornavn eller har noen ulikheter, som rett og slett kan skyldes skrivefeil i kildematerialet eller at det er to forskjellige personer. Et eksempel er at etternavnet Plesner finnes i listen over deltagerne på studentmøtet og i boken til Anker er det oppgitt en Emanuel C. G. Plesner som deltok som frivillig.⁶³ Det kan ikke sies å være noe sikkerhet i at dette er samme Plesner det er

⁵⁸ Ibid: 113-114.

⁵⁹ Lehmann & Hage, *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer*, 372.

⁶⁰ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 49.

⁶¹ Theodore Jorgenson, *Norway's relation to Scandinavian unionism 1815-1871*, 217.

⁶² Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 224.

⁶³ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*. Ukjent forfatter, *Berättelse om Studenttågen till Lund Och Köpenhamn Sommaren 1845* (Upsala: Wahlström, 1846).

snakk om, dermed vil jeg ikke behandle Plesner som at han deltok både på studentmøtet og som frivillig i krigen. Dette gjelder også flere andre navn som har likheter, men ikke helt identiske.

Om navnene som er skrevet ned i begge disse bøkene er korrekte, kan dette være et argument for at folk deltok i den første slesvigske krig på grunn av skandinavismen. At det kanskje var bare 5 av 144 som reiste tilbake til Danmark for å ikke bryte eden, kan være et bevis på at skandinavismen ikke var så viktig for de som deltok på studentmøtet at de ønsket å delta som frivillig i krig. Dette kan å være et argument for at de som deltok som frivillige i krigen ikke gjorde dette på grunn av skandinavisme. For de som brøt dette løftet var kanskje ikke en felles nordisk enhet viktig nok til å reise ned og delta i krigen som frivillig.

På en annen side har vi sett personer som Georg Anton Krohg, som reiste ned for å delta i krigen på grunn av hans tro på skandinavismen. I tillegg til at han var en aktiv forkjemper for skandinavismen, valgte han å holde løfte han avla i 1845. Johan G. de Besche hadde og avlagt eden i 1845 og deltok frivillig i krigen som lege. Gjert T. Gjertsen deltok og som frivillig i den første slesvigske krig, og reiste ned til Danmark sammen med flere andre frivillige nordmenn.⁶⁴ Men man kan ikke med sikkerhet si at verken Gjertsen, de Besche eller noen av de andre deltok i krigen fordi de hadde avlagt eden i Ridehuset i København i 1845.

Jeg har ikke funnet noen kilder der Gjertsen, de Besche, Vogt eller Budtz selv uttaler eller skriver om skandinavisme. Et argument for at de deltok i krigen på grunn av skandinavismen er at de holdt løftet de avla på studentmøtet i København i 1845. Skandinavisme var ofte mest populært blant yngre, for eksempel studenter og andre liberale i akademia-kretser.⁶⁵ Dette kan støtte opp om at folk som Gjertsen, de Besche, Vogt og Budtz deltok i krigen på grunn av skandinavismen. Alle disse fire blir nevnt i skandinavistiske sammenhenger og passer dermed inn i denne oppgavens definisjon på hva det betyr å være påvirket av skandinavismen. Igjen må man trekke opp usikkerheten rundt antallet som faktisk deltok både på studentmøtet i 1845 og som frivillige i den første slesvigske krig.

Kapittel oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på sammenhengen mellom studentmiljøene i Danmark, Sverige og Norge og skandinavismen. Studentmøtene var viktige fordi det var der tankene rundt skandinavismen og et nordisk fellesskap ble fremmet. Løftet som ble avlagt i Ridehuset i København av flere nordmenn, dansker og svensker har blitt diskutert. Det ble diskutert om dette var et mulig argument for at skandinavismen var en grunn til at norske frivillige deltok i første slesvigske krig. Den viktigste av disse nordmennene var Georg Anton Krohg, som deltok som frivillig i krigen og var skandinavist. Mange nordmenn deltok på studentmøtet i 1845 men få av de reiste tilbake til Danmark i 1848 for å holde løftet. Ut ifra det som har blitt analysert i dette kapitlet kan man si at skandinavismen var grunnen til at noen reiste ned som frivillige, men at dette kanskje ikke er hovedmotivasjonen til alle de 114 norske frivillige. Neste kapittel tar for seg noen andre norske frivillige og hva deres motivasjon for å delta frivillig i krigen var.

---

⁶⁴ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrigene fra 1848-50 og i 64*, 15-43.

⁶⁵ Hemstad, *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*, 51.

Kapittel 5: Løvenskiold og andre norske frivillige

5.1 L.H.S Løvenskiold og møtet på børssalen

I Morgenbladet den 30. April 1848 står det at det ««holdes Samling af «den frivillig Væpning» paa Børsen, kl. 3 eftermiddag»». ⁶⁶ På nest siste side i samme avis er det og et tilbud til et «antal unge Mennesker» som ønsker å frivillig inntrede i den danske arme eller marine. ⁶⁷ Leopold Herman Severin Løvenskiold var sønn av Norges stattholder Severin Løvenskiold. Løvenskiold hadde oppholdt seg i Danmark noen år da første slesvigske krig brøt ut i 1848. Løvenskiold hadde blitt glad i Danmark og søkte dermed seg inn i armeen som frivillig soldat. ⁶⁸

Interessen for krigen i Danmark ble større da nyhetene om slaget ved Slesvig nådde Norge. På møtet som ble holdt på Børssalen i Kristiania den 1.mai deltok Løvenskiold. Han hadde allerede rukket å delta i noen stridigheter i Danmark, for eksempel deltok han i slaget ved Slesvig. Han reiste hjem for å skape oppmerksomhet rundt den danske sak og skaffe flere frivillige som ville være med han tilbake til Danmark. Oppholdet Løvenskiold hadde i Norge var kort, men han mottok sympati for Danmarks sak og kunne reise tilbake til Danmark med rundt 30 frivillige nordmenn. ⁶⁹ Antallet nordmenn som valgte å reise sammen med Løvenskiold varierer ettersom hvilket kildemateriale man bruker. Orla Lehmann oppgir at det var rundt 30 frivillige nordmenn ble med, mens i C.J Anker så nevnes det både 30 og «et snes», altså 20. Dette viser at det kanskje ikke er noe nøyaktig antall, men at antallet frivillige som valgte å reise sammen med Løvenskiold lå mellom 20-30 frivillige. Det kan også være sannsynlig at Orla Lehman har sagt et høyere antall, siden dette tjente hans skandinavistiske sak. En annen opplysning som begge kildene oppgir, er at de fleste av de som reiste med Løvenskiold var frivillige studenter. Da Løvenskiold og de nye norske frivillige ankom Danmark ble Løvenskiold forfremmet til dansk sekondløytnant. ⁷⁰

Tidligere nevnte Gjert T. Gjertsen og Christian L. Budtz var noen av de norske frivillige som valgte å reise ned sammen med Løvenskiold etter møtet på Børssalen. I Carl J. Ankers bok om de norske frivillige finner man flere av de som valgte å reise ned sammen med Løvenskiold. Blant disse var for eksempel tidligere nevnte David M. Vogt, Hans Ø. Blom og Nicolai G. C Dunker, sistnevnte hadde en oppgave i å gi et skriv til den danske krigsministeren fra en norsk komité. ⁷¹ Som oppgaven vil vise var stemningen på dette møtet av det skandinavistiske slaget, derfor er det grunn til å tro at de som valgte å reise sammen med Løvenskiold til Danmark for å delta som frivillig i krigen, var grepet av skandinavistisk tankegods.

Dunkers far, Bernhard Dunker, satt i den norske komiteen. Navnet til komiteen var «Komiteen for Danmark» og var en komite opprettet i Kristiania for å agitere og kjempe for Danmarks sak. Komiteen ble opprettet av folkeforsamlingen på Børssalen for å lede virksomheten som de hadde blitt enige om på møtet. Her hadde de frammøtte kommet fram til 10 «uomtviselige historiske kjensgjerninger», disse omhandlet for eksempel at Eideren var Nordens naturlige grense og det hadde den vært i lang tid. Et annet av de 10 punktene er at Norge og Sverige må erkjenne at angrepet på Slesvig er et angrep på

⁶⁶ «Idag», *Morgenbladet*, 30. April, 1848.

⁶⁷ «Bekjæntgjørelser», *Morgenbladet*, 30. April 1848.

⁶⁸ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 132.

⁶⁹ Lehmann & Hage, *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer*, 366.

⁷⁰ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 133.

⁷¹ *Ibid*: 35.

deres egen nasjonalitet.⁷² I tillegg til de 10 punktene ble en adresse til kongen vedtatt, denne adressen var ikke noen motivering, men den erklærte at det tyske angrep på Danmark kunne ikke Norge bare være likegyldig vitne til.⁷³ Dette viser at folk engasjerte seg i saken i Norge uten at de nødvendigvis reiste ned for å delta i krigen. Dette møtet kan sies å ha skandinavistiske sympatier, derfor er det ikke fjernt å tenke seg at skandinavismen spredte seg blant folk etter dette folkemøtet.

Løvenskiold hadde deltatt på en nyttårsfest for nordiske studenter i Danmark i januar 1848. Hans iherdige kamp for Danmark i den første slesvigske krig og hans reise til Norge for å oppfordre nordmenn til å kjempe for Danmarks sak, må kunne sies å være et grunnlag til å kalle Løvenskiold skandinavist. Løvenskiold falt i kampen for Danmarks sak og har blitt et symbol på de norske og svenske frivillige som deltok i første slesvigske krig.⁷⁴ Orla Lehmann skriver også om Løvenskiold, og nevner at det skulle bli sett opp et minnesmerke over de som falt i Slaget ved Dybbøl. Her skulle navnet på de falne stå sammen med «de tre nordiske Løver».⁷⁵

Man kan ikke med sikkerhet si at noen av de rundt 30 som reiste sammen med Gyldenløve gjorde dette på grunn av at det var påvirket av skandinavismen. Men ifølge både Julius Claussen og Orla Lehmann var de fleste av disse frivillige studenter og som nevnt tidligere hadde skandinavismen flest tilhengere i og rundt academia. For eksempel David M. Vogt var student i 1848 og det blir skrevet at han ble grepet av begeistring for den danske sak på grunn av Løvenskiold.⁷⁶ Derfor er det grunnlag for at man kan si at noen av disse frivillige kan ha vært påvirket av skandinavistiske sympatier, selv om bare noen av de er nevnt i direkte sammenheng med skandinavismen i kildematerialet som har blitt undersøkt.

5.2 Andre norske frivillige

Michael B. Hall var en av de norske frivillige i den første slesvigske krig. Han gjorde karriere i militæret og var sekondløytnant da han søkte om å delta som frivillig i første slesvigske krig. Hall skrev brev der norske frivillige ble nevnt. Disse brevene ble skrevet under krigen etter han hadde tatt en tur til ulike steder i Sjælland. I disse brevene ble det skrevet om misnøye hos norske frivillige siden de ikke hadde blitt dekorert.⁷⁷ Hall nevner og at noen nordmenn klager over at danskene har vist dem likegyldighet, men selv mener han at han har opplevd «usædvanlig megen Opmærksomhed paa min Reise», fordi han var norsk. Han skriver at de frivillige fra Norge hovedsakelig ikke er noe annet enn til bryderi for Danskene. «Saadanne frivillige Enthousiaster yde ikke nogen særdeles Hjælp for Danmark ...» skrives det i brevet som er trykket i C.J Ankers bok om norske frivillige.⁷⁸

Det virker ikke som at Hall har den samme opplevelsen av alle frivillige som deltok i krigen. Hall var frivillig selv, men det virker ikke som han er fornøyd med hjelpen fra de «frivillige Enthousiaster». Hall skriver aldri hvem han mener med dette, men han skriver at en del av disse frivillige kanskje er «Lykkeriddere». Dette kan være et argument for at noen deltok i krigen på grunn av økonomi, karriere eller eventyr og ikke på grunn av skandinavismen. På en annen side skriver Orla Lehmann veldig positive og gode ord om

⁷² «Billag til Morgenbladet No. 124», *Morgenbladet*, 3. Mai 1848. «For Danmark», *Morgenbladet*, 4. Mai 1848.

⁷³ Claussen, *Skandinavismen. Historisk Fremstillet*, 114.

⁷⁴ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 134.

⁷⁵ Lehmann & Hage, *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer*, 367.

⁷⁶ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 189.

⁷⁷ *Ibid*: 51-53.

⁷⁸ *Ibid*: 51-53.

både de norske og de svenske frivillige som deltok i krigen. Dette kan være fordi Orla Lehmann bevisst stiller de frivillige i et godt lys fordi det kan være et verktøy for å fremme skandinavismen.

Carl Christian Juell var en av de første nordmennene som meldte seg til frivillig tjeneste. Han hadde tidligere forsøkt å bli kadett på krigsskolen i Kristiania, men måtte gi opp. Dette førte han til Danmark der han deltok i flere begivenheter i København i løpet av 1848. Han fikk med seg både kong Frederik 7. sin tronbestigelse og protestene for en ny grunnlov. Dette gjorde så Juell fikk føle på fedrelandskjærligheten i Danmark. Juell har selv skrevet om hvordan han opplevde å delta i den første slesvigske krig. Dette er trykket i C.J Ankers bok om norske frivillige. Her beskriver han hvordan han ble tatt godt imot selv om han var norsk frivillig og at man som frivillig fra en annen nasjon har store plikter, fordi man «repræsenterer jo på en måte to nasjoner». Juell skriver ingenting om skandinavistiske sympatier, men fordømmer flere ganger opprørerne som vendte seg mot Danmark.⁷⁹ Juell blir nevnt av Orla Lehmann sammen med andre norske frivillige offiserer og beskrevet som både en tapper soldat og god kamerat.⁸⁰ Derfor er det vanskelig å bedømme om Juell var skandinavist eller bare ville støtte Danmark i deres kamp mot prøysserne og opprørerne.

En annen som var raskt ute med å melde seg til frivillig tjeneste for danskene i den første slesvigske krig var Gustav V. Mamen. Han meldte seg til tjeneste allerede i slutten av mars 1848. Sammen med flere norske frivillige deltok han på en skole for å kunne bli befal. Mamen var sammen med Løvenskiold en av de norske frivillige som falt i krigen. Etter sin død ble han beskrevet som like begeistret for den danske sak, som enhver danske.⁸¹ Ulrik Stang jobbet ved revisjondepartementet i Norge da krigen startet. Han ble grepet av begeistring for å hjelpe danskene, og valgte dermed å søke permisjon for å delta som frivillig i krigen.⁸²

De tre sistnevnte, altså Juell, Mamen og Stang valgte alle å delta som frivillige i krigen. De tre gjorde dette fordi de hadde sympati med Danmark og den danske sak. Men det blir ikke nevnt at de selv er skandinavister eller har skandinavistiske sympatier. Dette kan være et argument for at man kunne ha sympati med Danmark uten å nødvendigvis være skandinavist. På en annen side kan man og argumentere for at mange av de frivillige kan ha skandinavistiske sympatier uten at dette kommer fram i kildematerialet som blir behandlet her. Disse tre viser at det ikke alltid er like lett å kunne si at noen er skandinavister eller ikke.

Om noen av de frivillige ikke deltok i krigen på grunn av skandinavismen hvorfor valgte de da å delta som frivillige? Som nevnt tidligere kan man tenkte seg at det kunne være av økonomiske grunner, at krigen kunne være en mulighet til å tjene litt ekstra penger. En annen mulighet kan være at mange av de frivillige valgte å delta på grunn av de arbeidet i militæret eller var kadetter og utdannet seg til offiserer. I Carl J. Ankers bok om de norske frivillige er 92 norske frivillige nevnt, de 22 siste som deltok er ukjente. Yrkene hos de frivillige er bare kjent hos noen av de som er nevnt i Ankers bok. For eksempel finner jeg 23 norske som enten jobbet i militæret eller var under utdanning som kadetter.⁸³ Med dette kan man argumentere for at noen av de norske frivillige hadde kamplyst og ønske å få bruke sine ferdigheter i kamp. Å delta i krigen kunne og være en

---

⁷⁹ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 72-82.

⁸⁰ Lehmann & Hage, *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer*, 370.

⁸¹ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*, 140-144.

⁸² Ibid: 176.

⁸³ Ibid

mulighet til å bli ansatt ved den danske hæren, dette kunne dermed og være en mulighet til å få en karriere i det danske forsvar.

En annen yrkesgruppe der mange valgte å reise som frivillige var leger. Mange valgte å dra for å delta som feltleger, for eksempel allerede nevnte Johan G. de Besche. Men i *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64* så finnes det navnet på 10 andre leger som deltok som frivillig i den første slesvigske krig.⁸⁴ At mange leger valgte å reise som frivillige kan være fordi det er etterspørsel etter mennesker med medisinsk erfaring under en krig, dermed kan mange ha sett på dette som en unik mulighet til å bistå med sine ferdigheter. De frivillige kunne selvfølgelig ha flere ulike årsaker til å delta, dette kunne være både sammensatte årsaker og en bestemt årsak. Derfor kan man ikke utelukke at noen var påvirket av skandinavismen, selv om noen av de som reiste til Danmark frivillige var yrkesmilitære og leger.

En annen grunn til at nordmenn kunne ha valgt å delta som frivillige kan være at noen rett og slett var eventyrlystne. Gjert T. Gjertsen som har blitt nevnt tidligere reiste rundt i store deler av verden og utøvde sitt yrke som lege. Han deltok i Krimkrigen og senere jobbet han som politi i India.⁸⁵ Niels J. Jæger var en annen norsk frivillig lege som seinere valgte å reise til Australia for å bli gullgraver. Dette var ikke vellykket og som han selv skriver kom han tilbake til Norge fattigere enn han var når han reiste.⁸⁶ At noen av de frivillige var eventyrlystne kan være et argument for at det kanskje ikke var ideologiske tanker som drev de til å delta frivillig i krig. Kanskje søkte noen etter spennende opplevelser og eventyr. På en annen side er det og fullt mulig og både være skandinavist og eventyrlysten, disse utelukker ikke hverandre. Men det kan vise at skandinavismen ikke var hovedmotivasjonen til alle som reiste ned som frivillige i den første slesvigske krig.

Kapittel oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på en av de mest kjente norske frivillige, Leopold H.S. Løvenskiold og hva hans motivasjon for å delta i krigen var. Hans reise til Norge for å skape oppmerksomhet rundt den danske sak ble behandlet og ble sett på som et argument for at han var skandinavist. Senere ble det og drøftet om noen av de som ble med Løvenskiold faktisk var skandinavisere. Etter dette blir Michael B. Hall presentert som et argument for at ikke alle var like imponert over de norske frivillige og at det fantes ulike syn på dette. I tillegg nevner Hall at noen av de norske frivillige kanskje var lykkejegere. Så ble det diskutert andre mulige grunner for å delta som frivillig om man ikke hadde skandinavistiske sympatier, dette kunne både være økonomiske grunner som ble nevnt i kapittel 4 eller at de gjorde dette på grunn av karriere eller at de rett og slett var eventyrlystne. Neste kapittel er et konklusjonskapittel der jeg skal drøfte ulike tanker før en konklusjon blir presentert.

---

⁸⁴ Anker, *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*.

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Ibid: 96-98.

Kapittel 6: Konklusjon

Problemstillingen i denne oppgaven er «Hvordan kan skandinavisme bli brukt til å forklare deltakelsen av norske frivillige under den første slesvigske krig?». I de foregående kapitlene har jeg undersøkt et utvalg av frivillige personer gjennom ulikt kildemateriale for å få en forståelse for hvorfor de deltok som frivillige i den første slesvigske krig. Analysedelen belyser flere ulike grunner til at nordmenn kunne ha valgt og delta som frivillig i krigen og denne analysen er gjort for å få et svar på problemstillingen.

At skandinavisme hadde sitt høydepunkt og var en aktuell tanke på midten av 1800-tallet gjør det til en potensiell hovedgrunn for at mange nordmenn reiste som frivillige for å delta i den første slesvigske krig. Som det har blitt skrevet tidligere i oppgaven var det mange nordmenn som deltok på skandinavistiske studentmøter, som for eksempel på møtet i København i 1845. Dette kan ha ført til at nordmenn har fått tilknytning til både dansker og Danmark, som igjen førte til at de ville kjempe for Danmarks side under krigen. Gjennom min analyse var det bare 5 som valgte å opprettholde eden som ble avlagt under studentmøtet i 1845, selv om det kan være flere på grunn av usikkerheten rundt stavemåter og skrivefeil av navn i kildematerialet.

Av disse fem er den mest fremtredende personen Georg Anton Krohg. Krohg var selverklært skandinavist og kjempet for å fremme skandinavismen. Han var aktiv i studentskandinavismen og deltok på møtet i København i 1845, han deltok i krigen og han var også nær venn med Carl Ploug, en av de ledende danske skandinavistene. Krohg er kanskje det beste eksemplet på at skandinavismen fikk nordmenn til å melde seg frivillig til å delta i første slesvigske krig. En annen frivillig nordmann som deltok i første slesvigske krig var L.H.S Løvenskiold. Som nevnt tidligere har han blitt et slags symbol på de frivillige, fordi han falt i kampen for Danmarks sak. Han reiste tilbake til Norge for å vekke oppmerksomhet, og få med seg flere nordmenn som var villige til å kjempe som frivillige for Danmarks sak.

Både Krohg og Løvenskiold er kanskje de tydeligste eksemplene på at nordmenn valgte å delta som frivillige på grunn av skandinavismen. I tillegg har man de nordmennene som hadde deltatt på studentmøtet i København i 1845 og som tre år senere reiste til Danmark for å opprettholde eden de hadde avlagt. Alle disse nordmennene deltok som frivillige, og dette kan vise at det var flere nordmenn som lot seg påvirke av skandinavismen og derfor deltok de i første slesvigske krig.

I denne oppgaven har det og blitt drøftet andre ulike motivasjoner og grunner til man som frivillig ville delta i den første slesvigske krig. I analysedelen ble både faktorer som økonomi, yrkesbakgrunn og eventyrlyst drøftet. Delen med yrkesbakgrunn går ut på at en del av de norske frivillige var yrkesmilitære i Norge. Derfor kan det virke naturlig at de ønsket å delta i krig for å vise hva de kunne og bruke sine ferdigheter i Danmark. Michael B. Hall, en av de norske frivillige, var militær. I et brev skrevet av Hall, klaget han på at noen av de norske frivillige ikke var til hjelp i krigen. Både innholdet og ordbruken i brevet til Hall kan være et argument for at noen av de frivillige var motivert av andre ting enn skandinavismen, for eksempel økonomi, karriere og eventyrlyst. Dette på grunn av at han spekulerer i om noen av de frivillige var lykkejegere.

Selv om oppgaven finner navnet på få selverklærte skandinavister er det grunn for å argumentere for at en del av de frivillige deltok i den første slesvigske krig på bakgrunn av deres skandinavistiske sympatier og at de hadde blitt påvirket av skandinavismen. Gjennom analysedelen har jeg funnet noen frivillige nordmenn som blir nevnt sammen med skandinavismen, som dermed passer inn i oppgavens definisjon på hva det vil si å være påvirket av skandinavismen. På en annen side har oppgaven vist at det kan være andre grunner til at folk valgte å delta som frivillig i krigen. Andre grunner som er drøftet i analysedelen av denne oppgaven er både økonomiske grunner og at mange deltok som frivillig på grunn av at de var militære. Derfor vil jeg konkludere med at skandinavismen kan forklare hvorfor noen nordmenn valgte å delta som frivillig i den første slesvigske krig, men at det med sikkerhet ikke kan forklare deltakelsen til alle de 114 frivillige. For å undersøke om alle 114 nordmennene deltok på grunn av skandinavismen må man helt ned på personnivå. Dette er en mye større jobb og som oppgaven viser kan det være vanskelig å finne informasjon om mange av de norske frivillige under første slesvigske krig. I tillegg blir en så omfattende undersøkelse begrenset på grunn av denne oppgavens tids- og størrelses-begrensinger. Dette kan bli forsøkt gjort som eventuell videre forskning. Oppgaven skulle undersøke om skandinavismen kan forklare nordmenns frivillige deltakelse i første slesvigske krig, konklusjonen viser at skandinavismen kan forklare hvorfor noen av de 114 nordmennene deltok, men skandinavismen kan ikke forklare deltakelsen for alle de norske frivillige.

Litteratur og kilder

Litteratur

- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso, 2006.
- Anker, Carl Johan. *Norske Frivillige i de danske Forsvarskrige fra 1848-50 og i 64*. Kristiania: Steen, 1887.
- Becker-Christensen, Henrik. *Skandinaviske drømme og politiske realiteter: Den politiske skandinavisme i Danmark 1830-1850*. Vol. 1, Arusia - Historiske Skrifter. Århus: Arusia, 1981.
- Berättelse Om Studenttågen till Lund Och Köpenhamn Sommaren 1845*. Upsala: Wahlström, 1846.
- Bregnsbo, Michael. «Schleswig (-) Holstein 1848: Legitimism, Nationalism, Constitutionalism and Regionalism in Conflict.» I *Schleswig Holstein: Contested region(s) through history*, red. Bregnsbo, Michael & Villads Jensen, Kurt, 177-192. Odense: University Press of Southern Denmark, 2016.
- Clausen, Julius. *Skandinavismen Historisk fremstillet*. København: Det Nordiske Forlag, 1900.
- Dørum, Knut & Mardal, Magnus A. «Skandinavisme,» i *Store norske leksikon*, sist endret 1. januar 2019, <https://snl.no/skandinavisme>
- Eriksen, Tore L. *Globalhistorie 1750-1900. En sammenvevd og delt verden (Oversikt over verdenshistorie)*. Oslo: Cappelen akademisk, 2010.
- Glenthøj, Rasmus. *1864: Sønner af de slagne*. København: Gad, 2014.
- Glenthøj, Rasmus. «Skandinavismen som en politisk nødvendighed. Politisk skandinavisme i et teoretisk og komparativt perspektiv.» I *Skandinavismen Vision og virkning*, red. Hemstad, Ruth. Møller, Jes Fabricius & Thorkildsen, Dag, 227-255. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2018.
- Hemstad, Ruth. *Fra Indian Summer til Nordisk Vinter: Skandinavisme, Skandinavisk Samarbeid og Unionsoppløsning*. Oslo: Akademisk Publiserings, 2008.
- Hemstad, R., Møller, J.F. & Thorkildsen, D. (Red.), *Skandinavismen Vision og virkning*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2018.
- Holmberg, Åke. *Skandinavismen i Sverige. Vid 1800-talets mitt*. Gøteborg: Elanders Boktryckeri Aktiebolag, 1946.
- Johnsen, Niri Ragnvald, «Skandinavismen og pressen 1848-1864.» Mastergradsavhandling, Universitet i Oslo, 2018.
- Jorgenson, Theodore. *Norway's relation to Scandinavian unionism 1815-1871*. Northfield, Minnesota: St. Olaf College Press, 1935.
- Koht, Halvdan. *Revolusjonsåret 1848*. Oslo: Tiden, 1948.

Koht, Halvdan. *Die Stellung Norwegens und Schwedens: Im Deutsch-Dänischen Konflikt, zumal während de Jahre 1863 und 1864: Auf Grundlage neuer Aktenstücke* Vol. 1907:7, Skrifter (Videnskabselskapet i Kristiania) Kristiania: InKommission bei Jacob Dybwad, 1908.

Krohg, Georg Anton. *Kjærlighed og krig i 1848: Breve fra Christian Krohgs fader til hans moder*. Kristiania: Gyldendal, 1921.

Lehmann, Orla, & Hage, Hother. *Orla Lehmanns efterladte Skrifter: D. 1-2 Afd. 2: Erindringer*. Kjøbenhavn: Gyldendal, 1873.

Nielsen, Johs. *Treårskrigen 1848-1851*. Tøjhusmuseet, 1993.

Ottesen, Morten Norhagen. «Den dynastiske skandinavismens grobunn og grenser, ca. 1845-1870.» I *Skandinavismen Vision og virkning*, red. Hemstad, Ruth. Møller, Jes Fabricius & Thorkildsen, Dag, 257-285. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2018.

Sanness, John. *Patrioter, Intelligens Og Skandinaver: Norske Reaksjoner På Skandinavismen Før 1848*. Oslo: Universitetsforlaget, 1959.

«Skandinavia,» i *Store norske leksikon*, sist endret 31. oktober 2019, <https://snl.no/Skandinavia>.

Thorkildsen, Dag. «Skandinavismen – en historisk oversikt» i *Nasjonal identitet – et kunstprodukt?* (Vol, Nr 5, Nasjonal identitet) red. Øystein Sørensen, 191-209. Oslo: Norsk Forskningsråd 1994.

Trykte kilder

«Af et brev fra en norsk frivillig ved Armeen af 7de Juni», *Fædrelandet*, 6. Juni, 1848, 1190-1191.

«Billag til Morgenbladet No. 124», *Morgenbladet*, 3. Mai 1848.

«Bekjentgjørelser», *Morgenbladet*, 30. April 1848.

«For Danmark», *Morgenbladet*, 4. Mai 1848.

«Idag», *Morgenbladet*, 30. April, 1848.

Krohg, Georg Anton. «Svar paa Hr. prof. Munchs antiscandinaviske manifest.», *Den norske Rigstidende*, 21. April, 1849.

«Udenlandske Efterretniger», *Morgenbladet*, 17. Juni, 1848.

